

- [11] KOENIG, M. E. D.: Librarians: The untapped resource. = *Datamation*, 29. köt. 9. sz. 1983. p. 243–244.
- [12] KOENIG, M. E. D.: Education for special librarianship. = *Special Libraries*, 74. köt. 2. sz. 1983. p. 182–195.

/MOULTON, L. W.: Constructing databases – professional issues. = *Special Libraries*, 78. köt. 4. sz. 1987. p. 281–287./

(Válas György)

Library 2000: egyetemi könyvtári online információs rendszer

Az amerikai Georgia állam műszaki egyetemén (Georgia Institute of Technology) 1986-ban indult be a Library 2000 online információs rendszer. Keretében az egyetem hallgatói, oktatói és kutatói 350 000 könyv és más dokumentum könyvtári katalógusában kutathatnak irodalmat online módszerrel, továbbá 5 nyilvános adatbázisban végezhetnek online információkeresést.

A rendszernek az a célja, hogy a hallgatók közvetlenül megismerkedhessenek az online keresés módszerével és előnyeivel. Ezenkívül jelentősen megnövekszik a rendelkezésükre álló információs források köre.

A Library 2000 rendszerben a kollégiumi szobákban, az egyetemi tanulószobákban, sőt, az egyetem környéki lakóházakban felállított több mint 3000 terminál vagy személyi számítógép használatával lehet elérni a központi IBM 4381-es számítógépet, ill. az arra telepített adatbázisokat, valamint a könyvtár többi számítógépét. A GTNET nevű hálózaton a rendszer 8 nagy- és 40 kisméretű géphez biztosít hozzáférést 128 egyetemi és környékbeli épületből, több mint 14 000 diák, egyetemi oktató és kutató számára.

A Library 2000 az ország egyik legnagyobb tudományos és műszaki dokumentumállománya elektronikus katalógusában tesz lehetővé online keresést. A könyveken kívül több mint 1100 folyóirat indexei 5 évre visszamenőleg megvannak. Nem csak USA-beli vállalatok kutatási programjainak online keresésére is mód van.

A rendszer használata

A hallgatók a szobáikban levő terminálokról felhívhatják a központi számítógépet és az abban tárolt adatbázisokat. Ugyanezzel a módszerrel kereshetők az egyetem könyvtári katalógusának tételei, meghatározott témák irodalomkutatására. A központi gépre telepített adatbázisok:

- ▶ Corporate and Industry Research Reports,
- ▶ Magazine Index,
- ▶ Management Contents,
- ▶ Trade and Industry Index,
- ▶ Computer Database.

Ezekből számítástechnikai szakirodalmi információt és egyéb adatokat, általános tudományos, kulturális, politikai stb. témákat tárgyaló folyóiratok, magazinok cikkeit, vállalati és termékinformációkat,

gazdasági, vezetési-szervezési tárgyú irodalmat kereshetnek. Később műszaki és tudományos adatbázisokkal bővítik a rendszert.

A visszakeresett információk adatai szerint a Library 2000 rendszeren kérhetik a könyvtári állományban meglévő dokumentumok másolatát. Ezeket a könyvtár naponta kétszer kézbesíti a tanszékekre. A rendszer sikerét igazolja, hogy a könyvtár számítógépes kölcsönzési rendszerét a Library 2000 üzembe helyezése óta 40%-kal többen vették igénybe.

A használók

Egy hét alatt a Library 2000 rendszert összesen 850 órán keresztül használták keresésre. Ezalatt 16 000 keresést végeztek: 10 500-at katalógusban, 5500-at adatbázisban. Keresésenként átlag 5,2 találatot kaptak.

A keresésre a BRS szoftvert használják, amely nem menürendszerű parancsnyelv. A használók, akár a diákok, akár az oktatók vagy a kutatók eleve rendelkeznek számítógép-használati gyakorlattal. Ezért a Library 2000 rendszer oktatása nem bizonyult nehéz feladatnak.

A diákok hamar felfedezték, hogy az online információkeresés magánéletükre is kihat. A Computer Database és a Magazine Index adatbázisok olyan termékekről is tartalmazznak híreket és adatokat, amelyeket maguk is szívesen vásárolnak (videomagnók, sztereó készülékek, személyi számítógépek). Előszeretettel használják a magazinokban megjelent termékismertetőket, az egyes készülékekre, videokazettákra, könyvekre, mozifilmekre vonatkozó indexeket.

A Library 2000 rendszert az egyetemen kívül a georgiai ipar is használja. Az egyetemen ezért létrehozták a kutatási információs szolgálatot, amely kutatóintézeti és iparvállalati felhasználóknak biztosít dokumentumellátást a könyvtári szolgálaton keresztül.

A továbbfejlesztés

A rendszer folyamatosan bővül új adatbázisokkal és szolgáltatásokkal. CD-ROM olvasókat szereztek be, hogy bizonyos adatbázisokat CD-ROM formában is kereshessenek. Ezek főleg pénzügyi, vállalati és

demográfiai, faktografikus jellegű információkat tartalmaznak. A hallgatók ezeket a vállalatok jobb megismerésére, valamint esettanulmányok készítéséhez használják. A későbbiekben beszerzendő adatbázisok kérdésében kikérik a felhasználók véleményét.

A személyi számítógépek között felnövekedett generáció már egészen természetesnek tartja az elektronikus könyvtár, az online információkeresés használatát. A hallgatók most azt kérdezik, hogy

miért tartott ilyen sokáig a Library 2000 üzembe helyezése, és mikor lehet végre elektronikusan teljes szövegeket kapni.

/DRAKE, M. A.: Library 2000 – Georgia Tech: A glimpse of information delivery now and in the year 2000. = Online, 11. köt. 6. sz. 1987. p. 45–48./

(Roboz Péter)

Online információszolgáltatás egy közkönyvtárban

A Philadelphai (USA) Szabad Könyvtár (Free Library of Philadelphia = FLP) Számítógépes Információs Központja nem nyereségorientált "információs ügynökségként" (information broker) üzemel. Működésével vállalatok vagy más könyvtárak hasonló tevékenysége számára modellként szolgálhat.

Az FLP Számítógépes Információs Központja (Computer-Based Information Center = CBIC) online szolgáltatásai 1975-ben kezdődtek el. Eleinte csak a New York Times adatbankhoz (a napilap minden cikkét feldolgozó adatbázishoz) volt hozzáférésük, szolgáltatásuk azonban akkor még így is különlegességnek számított.

A CBIC működése

A CBIC-ben három diplomás könyvtáros és egy segédkönyvtáros dolgozik. Az online keresési kérdéseket telefonon, levélben vagy személyesen lehet feltenni. A legtöbb kérdés helyi politikusokra vagy vállalatokra vonatkozik, az utóbbiak főleg piackutatási célból.

Az online kapcsolat létesítése előtt alaposan kikérdezik az ügyfelet a kért információ természetéről, a tárgyban eddig szerzett ismeretekről, a kívánt információforrásokról, valamint hogy mennyi pénzt tud az ügyfél a keresésre költeni. A CBIC nagy súlyt helyez arra, hogy a kérdéseket bizalmasan kezelje.

A nagyközönségen kívül Philadelphia város közszoolgáltatásai és egyes közigazgatási intézményei számára is végeznek online kereséseket. Az ilyen irányú szolgáltatás propagálására csak minimális erőfeszítéseket tesznek.

A legnépszerűbb információforrások

A leginkább keresett adatbázisok a két helyi újság, a *Philadelphia Inquirer* és a *Daily News* teljes szövegű adatbázisa. Ezeket a *VU/TEXT* szolgáltatóközpontnál érik el. Ezekon kívül más amerikai sajtóadatbázisokból, a *Magazine Index*ből és a *National Newspaper Index*ből, továbbá egyéb adatbázisokból is végeznek kereséseket. Ilyenek: *ERIC* (oktatásügy),

PTS PROMT (gazdasági élet), *Trade and Industry Index* (ipar, kereskedelem), *ABI/INFORM* (üzlet, vezetés), *NTIS* stb. A leginkább igénybe vett szolgáltatóközpont a *VU/TEXT* (az újságadatbázisok miatt), valamint a *Dialog*. Ritkábban, de használják még a *BRS*, a *Dow Jones News/Retrieval* és a *Wilsonline* szolgáltatóközpontok adatbázisait is.

Sajnos, az FLP vezetősége a *MEDLARS* orvosi adatbázisból nem engedi az online keresést, mert nem akarja, hogy a közkönyvtár orvosi információkat szolgáltatasson.

A CBIC munkatársai nem nagyon elégedettek a *VU/TEXT* szolgáltatásaival. A két helyi újság megjelenése után csak 10–14 nap időközrel lehet ugyanis a híreket az adatbázisban keresni, a normális 24 órás időközrel helyett. 1983 előttre a cikkek indexelése sem jó, erre az időszakra emiatt nem lehet kielégítő pontossággal keresni.

A költségek

A CBIC állandó problémája az online keresési költségek fedezete. A *VU/TEXT* kedvezményt ad ugyan a CBIC-nek, de csak olyan mértékben, mint a többi nagy felhasználónak. 1986-ban 30 000, 1987-ben 40 000 dollárt kötöttek le a *VU/TEXT*-nél. A CBIC teljes költségvetése 1987-ben 46 000 dollár volt.

A *VU/TEXT*-számla elsősorban azért ilyen magas, mert Pennsylvania állam lakosai alkalmanként öt perc időt kapnak a két helyi napilap adatbázisaiban való ingyen keresésre. Az ötperces használaton túl vagy az államon kívüli információk kereséséért fizetni kell, igaz, percenként csak 0,83 dollárt. Költségkímélésneként a megtalált újságcikkek szövegét nem íratják ki a képernyőre, csak azok adatait. Elolvasásuk céljából a folyóirat-olvasóba irányítják az ügyfelet.

A CBIC kezdetben adományokból gazdálkodott, amelyek fedezték a keresési, személyzeti és rezsiköltségeket is. Ezután tértek át a költségterítésre. Ma a CBIC az FLP költségvetéséből gazdálkodik, ezért kell terítést kérnie, de a fedezet továbbra is kérdéses. Az online számlákért a bevétel 3–4-szeresét fizetik ki, mivel az átlag havi 550 keresésnek több mint a fele ingyenes. Ugyancsak a költségfedezet elégtel-